

8. Удод О. Історія повсякденності : проблеми методології та джерелознавства / О. А. Удод // Історія в школах України. — 2005. — № 4. — С. 40–45.
9. Удод О. А. Психоісторичний підхід до історичних джерел / О. А. Удод // Вісн. Дніпропетр. ун-ту. — 2000. — Вип. 8. — (Історія та археологія).-С.45-48.
10. Удод О. Про історію повсякденності/ О. А. Удод // Борисфен. — 2000. — № 4. — С. 9–10.
11. Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні X VI–X VII ст. — К., 2002.-130 с.

REFERENCES

1. Kolyastruk O. A. Methodology of the History of Povyakdenia // - [Electronic resource] -Remove access: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/7464/2/kolyastruk.pdf>
2. Kolyastruk O. Teoretiko-metodologicheskie aspektiv vyvchennia povsyakdenного zhittya // Narisi podsyakdenного zhittya Radyanskoї Ukrainy v napu nepu (1921-1928 pp.): Collective monograph / Vidp. Ed. S.V. Kulchitsky. NAS of Ukraine. Institute of History of Ukraine. - К.: Інститут історії України НАН України, 2010. - (Серія "З історії повсякденного життя в Україні") .- 230 с.
- 3.Krom MM Historical anthropology // [Electronic resource] - Access mode: <http://www.countries.ru/library/antropology/krom/ideas.htm> /.
4. Kundenko Ya. M. Povsyakdennist yak realyu kul'turnoї diyosnosti. : Author's abstract. dis. on the basis of science. stepping cand. the philosopher. Nauk / Ya. M. Kundenko-Kharkiv, 1999.-26 p.
5. Obolenskaya S. The history of everyday life in the historiography of the Federal Republic of Germany // Odyssey. Man in history. / S. Obolenskaya-X., 2015. - P.182-184.
6. Olabarrı I. "New" new story: a structure of great duration / I. Olabarrı // Oikumena: almanac compares. Issled. polit. in-tov, social-econ. systems and civilizations. - Н., 2004. - Issue. 2. - P. 176-207. - [Electronic resource] - Access mode: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/Article/olab_novist.php
7. Serdyak A. Історія буднів як напрямок краєзнавчих досліджень // Friend of the science conference "Historical monuments of Galicia". Lviv, leaf fall 2002. / A. Serediak // - Lviv, 2003.-С.23-27.
8. Udod O. Історія повсякденності: the problems of the methodology of that treasury / OA Udod // Istoriya in the schools of Ukraine. - 2005. - No. 4. - P. 40-45.
9. Udod OA Psychohistorical pidhid to історичних джерел / OA Udod // Вісн. Дніпропетр. un-tu. - 2000. - Vip. 8. - (Istoriya and that archeology) .- P.45-48.
10. Udod O. About історію повсякденності / OA Udod // Borisfen. - 2000. - № 4. - P. 9-10.
11. Yakovenko N. Parallelny svit. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні X VI-X VII ст. - К., 2002.-130 с.

УДК 372.48

Моцак С. І.

Кандидат педагогічних наук, доцент,
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ РІДНОГО КРАЮ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

У статті на основі аналізу методичної літератури та педагогічної практики обґрунтовано основні методичні аспекти вивчення історії рідного краю. Проаналізовано вітчизняний та сучасний стан вивчення історії рідного краю в школах України.

Ключові слова: краєзнавча робота, краєзнавство, історичне краєзнавство, шкільне краєзнавство.

Моцак С.І. *Методические аспекты изучения истории родного края в общеобразовательных заведениях Украины.*

В статье на основе анализа методической литературы и педагогической практики обоснованы основные методические аспекты изучения истории родного края. Проанализированы отечественные и современные исследования изучения истории родного края в школах Украины.

Ключевые слова: краеведческая работа, краеведение, историческое краеведение, школьное краеведение.

Motsak S.I. *Methodological aspects of studying the history of the native land in general educational institutions of Ukraine.*

In the article, based on the analysis of methodological literature and pedagogical practice, the basic methodical aspects of studying the history of the native land are substantiated. The domestic and modern studies of the history of the native land in schools of Ukraine are analyzed.

Key words: regional studies, regional studies, historical local studies, school local studies.

Шкільне історичне краєзнавство – один з найважливіших засобів зв'язку навчання і виховання школярів з життям. Використання місцевих матеріалів у процесі поглиблення знань учнів з історії допомагає їм зрозуміти загальні закономірності суспільного розвитку, здобути інтерес до розширення знань, привчити їх до самостійної дослідницької роботи. Шкільне краєзнавство сприяє всебічному вивченню історії краю з найдавніших часів і до сьогодення.

Аналіз історичної, психолого-педагогічної, методичної літератури засвідчує майже півтора столітній

інтерес науковців та вчителів-практиків до проблеми вивчення історії рідного краю.

Даний напрям роботи досліджували наприкінці XIX – початку XX століття П. Антонович, С. Рудницький, С. Русова, К. Ушинський, І. Франко, на сучасному етапі Т. Бондаренко, Л. Гаїда, Я. Треф'як, Л. Кірішко, Л. Саєнко, Л. Литвин.

Питання методики використання краєзнавчих матеріалів на уроках історії рідного краю висвітлено у працях П. Тронька (роль краєзнавства у відродженні духовності та культури), Н. Рудницької (основні аспекти становлення і розвитку шкільного краєзнавства), М. Соловей (напрямки краєзнавчо-пошукової роботи учнів в загальноосвітніх школах), В. Обозного (краєзнавство в системі профільної підготовки вчителів), В. Смирнов (краєзнавство як засіб морального виховання учнів), Н. Борисова (методика історико-краєзнавчої роботи в школі), С. Петренка (історико-краєзнавча робота позакласна робота в школі), С. Поясова (краєзнавство як джерело формування інтересу до історії), О. Шамшина (історико-краєзнавча робота з учнями), В. Струманського (організація шкільного краєзнавства на засадах системності), В. Бейліса (досвід організації історико-краєзнавчої роботи в середній школі), І. Мазура (методика використання краєзнавчого матеріалу на уроках історії), О. Ігнатенка (місце історичного краєзнавства у викладанні історії), М. Шеремета (використання краєзнавчих матеріалів на уроках історії України), Л. Колєватова (методка організації краєзнавчо-пошукової діяльності учнів) та інших.

В. Сухомлинський вважав, що учень стає справжньою людиною, патріотом, коли він разом із педагогом торує шлях від любові до рідного краю до розуміння історичної долі народів світу [5].

За програмами загальноосвітніх шкіл з історії України періоду незалежності (1992 р., 1996 р., 1998 р., 2001 р., 2004 р.) відводяться окремі уроки для вивчення історії рідного краю за хронологічними періодами. Тобто, у сучасних шкільних курсах вітчизняної історії історія краю представлена, за визначенням дослідниці О. Пометун, так званими «кишеньками», які розташовані наприкінці розділів і називаються «Наш край».

Навколо такого традиційного з радянських часів структурування курсу вітчизняної історії сьогодні точаться гострі дискусії. Проблема полягає у визначенні ролі, місця, змістового наповнення історії рідного краю у системі історичної освіти.

Метою нашої статті є обґрунтувати основні методичні аспекти вивчення історії рідного краю в школах України на основі аналізу вітчизняного та сучасного стану вивчення історії.

У 1917 р. в усіх типах навчальних закладів України було запроваджено вивчення циклу українознавчих предметів, серед них не останнє місце відводилося вивченню історії рідного краю. Про це, зокрема йшлося в «Проекті Єдиної школи на Україні» 1918 р.

На початку 1920-х рр. історія майже не викладається в школах як окремий предмет, її було замінено інтегрованою галуззю суспільствознавство. Проте у зв'язку з початком процесу українізації все ще приділяють багато уваги вивченню української культури, географії, національної історії, та краєзнавства.

У 1923-24 рр. всі навчальні заклади було переведено на комплексні програми навчання. Їх позитивною рисою було вивчення історії України як повноправної частини історико-суспільствознавчого комплексу та широке використання краєзнавчого матеріалу.

Протягом 30-х – 40-х рр. краєзнавству приділяють значно менше уваги, історія УРСР із самостійного курсу взагалі перетворилася на частину курсу історії СРСР. У 1940 р. вийшов «Короткий курс історії України», в якому майже весь матеріал присвячувався політичній історії та дублював запроваджений раніше «Курс історії ВКП (б)».

Викладання української історії знову відродилося на поч. 60-х рр., коли почали вивчати історію всіх союзних республік, було створено відповідні підручники та програми, до яких обов'язково включалося краєзнавство від давніх часів до сучасного періоду.

Чимало краєзнавчого матеріалу було включено до так званих удосконалених програм кін. 80-х рр. Та особливу увагу до дослідження та вивчення в загальноосвітніх закладах історичного краєзнавства почали виявляти саме після проголошення незалежності України.

Постійне збільшення обсягу краєзнавчого матеріалу послідовно прослідковується у програмах з історії України редакції 1991р., 1995 р., 1996 р., 1998 р., 2001р., 2005 р., 2010 р.

Головною метою шкільного курсу історії рідного краю є пробудження в учнів інтересу до історії рідної землі та її мешканців, виховання патріотизму, почуття відповідальності за долю своєї малої Батьківщини.

Шкільний курс історії рідного краю допомагає учням усвідомити роль малої батьківщини в загальноукраїнському та світовому історичному процесі, сприяє формуванню в свідомості учнів цілісної картини світу.

Завдання курсу:

- розкриття суті і закономірностей політичних економічних та культурних явищ і процесів, що відбувалися в ході історичного розвитку рідного краю (регіону, міста, села);
- формування в учнів на основі краєзнавчого матеріалу історичного мислення, здатності аналізувати історичні події і давати їм власні оцінки;
- пробудження інтересу до історичного розвитку рідної землі та її мешканців;

- соціальна адаптація школярів, формування готовності жити і працювати у своєму селі, місті приймати участь у їх розвитку, соціально-економічному та культурному відродженні;
- виховання патріотизму, усвідомленої громадянської позиції [4].

Викладання шкільного курсу історії рідного краю має будуватися на таких принципах:

- культуровідповідності;
- національної спрямованості;
- міжетнічної та міжконфесійної толерантності (показати взаємозбагачення культурних та духовних традицій різних народів, пояснення причин міжнаціональних конфліктів, проявів ворожості та протистояння, якщо такі існували раніше, чи існують зараз, обговорення шляхів подолання таких проблем);
- антропоцентризму (історія – це історія конкретних людей, коріння людини в історії і традиціях сім'ї, народу, в минулому краю і країни);
- історизму;
- науковості;
- неупередженості;
- інтегрованості з курсами історії України та всесвітньої історії [7].

Основні вимоги до організації краєзнавчої роботи у школі:

- відповідність навчально-виховним планам школи;
- відповідність загальній системі знань, що засвоюються протягом вивчення інших шкільних дисциплін;
- єдність теоретичної і практичної роботи;
- взаємодія класної і позакласної форм роботи;
- використання різноманітних методів та форм роботи;
- використання дослідницької роботи;
- відповідність рівню підготовки та віковим особливостям школярів [7].

Коли йде мова про шкільне краєзнавство, слід розрізнити рівні пізнавальної краєзнавчої роботи учнів. Умовно можна говорити про три рівні, які на практиці тісно пов'язані між собою і складань єдиний процес.

Перший рівень отримання учнями «готових» знань зі слів вчителя, навчальних посібників, повідомлень засобів масової інформації.

Другий рівень самостійне набуття нових знань в процесі активної самостійної пізнавальної діяльності школярі. Джерелами знань, крім підручників та навчальних посібників можуть бути:

- наукова та науково-популярна література;
- публікації спеціалізованих та місцевих видань;
- матеріали державних, місцевих та шкільних музеїв;
- інтернет-ресурси.

Третій рівень – вивчення школярами історії рідного краю в процесі поглибленого дослідницького пошуку, що має науковий інтерес. Тоді школярі виступають у ролі науковців-дослідників. Зазвичай це – члени краєзнавчих гуртків та учнівських наукових товариств, слухачі факультативів [9].

Перший рівень є головним і часто єдиним в молодших класах. Для основної школи характерні I та II рівні. III рівень зазвичай використовується в старших класах.

Одна з головних складових системи шкільного краєзнавства – організаційні форми історико-краєзнавчої роботи в школі. До них можна віднести:

1. Вивчення матеріалу краєзнавства на уроках курсу історії України;
2. Спеціальні навчальні курси;
3. Факультативні курси;
4. Позакласні заняття.

Протягом вивчення курсу історії рідного краю учні мають набути відповідних знань та вмінь.

Учні повинні знати:

- найважливіші періоди в історії рідного краю, особливості кожного з них;
- основні риси розвитку краю в епоху аграрного, індустріального та постіндустріального (інформаційного) суспільств;
- факти, події, явища та процеси, що відбувалися в їх краї (населеному пункті) від найдавніших часів до сьогодення;
- причини та наслідки соціальних, політичних та культурних зрушень в житті краю;
- походження назв місцевості, географічних об'єктів, населених пунктів, розташованих на території, де вони проживають;
- особливості адміністративно-територіального устрою, їх основні зміни та причини цих змін;
- археологічні культури, які знаходились на території краю та їх пам'ятки;
- способи господарювання людей, які населяли край в різні історичні епохи
- історичні та культурні пам'ятки рідного краю;

- історію різних релігійних конфесій краю, життя видатних діячів церкви, пам'ятки церковної архітектури, образотворчого мистецтва (ікони) ;
- спільні та відмінні риси життя людей – представників різних національностей, які проживають в даній місцевості, етносоціальні процеси в краї, вивчення історії і традицій всіх етносів, які населяли край, історією їх розселення в цій місцевості, особливостями побуту, культури, звичаїв, економічного життя тощо;
- особливості побуту, повсякденного життя мешканців краю;
- видатних діячів рідного краю (політиків, діячів науки та культури, героїв військових подій), головні події їх біографії, їх здобутки;
- політичні та соціальні рухи на території краю;
- соціальну структуру краю на різних етапах історичного розвитку, діяльність суспільних та партійних організацій, громадських об'єднань;
- наслідки світових воєн та локальних військових конфліктів для краю, участь його мешканців у цих подіях [10].

Учні повинні вміти:

I. Загальні вміння.

- усвідомлювати своєрідність історичного розвитку рідного краю в порівнянні з іншими регіонами України, Європи та світу;
- збирати та аналізувати матеріали з різних джерел історичної інформації та ставитися до них з критичної точки зору, розглядаючи їх в конкретному історичному контексті, враховуючи характерні риси історичних періодів чи подій;
- оцінювати точки зору представників різних народів, що населяють край на певну подію чи явище;
- розрізняти факти та точки зору, виявляти помилки, фальсифікації та стереотипи в оцінці історичних подій [3].

II. Специфічні (предметні вміння):

- показувати на карті просторові межі краю;
- характеризувати на основі аналізу карти історичні події та процеси, що відбулися на території краю;
- хронологічно співвідносити основні події та історичні процеси в краї з подіями і процесами вітчизняної та європейської історії;
- аналізувати та систематизувати факти з історії рідного краю, уявляти цілісну картину історичного розвитку малої Батьківщини;
- характеризувати процеси політичного, економічного, соціального, культурного розвитку рідного краю, порівнювати їх з аналогічними явищами та процесами на інших територіях України;
- описувати духовне та повсякденне життя мешканців краю на різних етапах історичного розвитку;
- пояснювати відмінності та взаємовплив представників різних народів, що населяли (населяють) край;
- аналізувати різні джерела інформації з історії рідного краю (історичні документи, наявні в місцевих архівах, фрагменти історичної літератури, присвячені історії рідного краю, речові історичні джерела, фонди та експонати місцевих музеїв, відомості з місцевих періодичних видань, художні твори на історичну тематику, спогади очевидців тощо.) ;
- пояснювати роль історичного розвитку малої Батьківщини у розвитку інших регіонів України, країни в цілому, сусідніх народів;
- висловлювати судження про вклад мешканців краю до загальноукраїнських та світових політичних, соціально-економічних, культурних процесів та явищ [2].

Значне місце у підготовці майбутнього вчителя історії займає його методична підготовка до викладання курсу історії рідного краю. У ході вивчення навчальної дисципліни шкільний курс «Рідний край» та методика його викладання майбутній вчитель повинен з'ясувати:

- мету викладання місцевої історії в школі, основний зміст цього курсу;
 - головні знання, вміння та навички, які мають засвоїти школярі;
- Насамперед необхідно забезпечити формування у студентів знань
- про концептуальні підходи до впровадження безперервної історичної освіти в Україні;
 - про структуру та зміст навчальної шкільної дисципліни «Історія рідного краю»;
 - про дидактичні засади методики навчання історії рідного краю у загальноосвітній середній школі;
 - про основні методики формування історичних понять, що вивчаються у курсі;
 - про методики формування уявлень про соціально – економічне та політичне життя, культурний розвиток краю та повсякденне життя людей на окремих історичних етапах їх розвитку в ході вивчення історії рідного краю;

- про дидактичні особливості формування знань та вмінь школярів на різних етапах навчання;
 - про методiku використання окремих видів усного, наочного, практичного та пошуково-дослідницького методів навчання;
 - про методичні прийоми викладання історії рідного краю в основній та старшій школі;
 - про інноваційні технології організації навчання історії рідного краю [7].
- Навчальна діяльність вчителя краєзнавства полягає у наступному:*
- спрямування навчання шляхом вибору основних проблем і тем з історії рідного краю;
 - опанування учнями історичних понять та категорій, що стосуються історії рідного краю;
 - вивчення життєвого шляху та здобутків видатних історичних осіб, що проживали на території краю;
 - допомога учням у правильному доборі історичних джерел і навчальної літератури з історії рідного краю;
- Основні види позаурочної та позашкільної діяльності вчителя з вивчення історії рідного краю:*
- організація позакласних виховних заходів з краєзнавчої тематики;
 - дослідницька краєзнавча робота (експедиції, підбір експонатів для краєзнавчих експозицій, музеїв);
 - відвідання виставок та музеїв, присвячених історії рідного краю;
 - дослідницька наукова робота (підготовка написання рефератів, наукових статей присвячених історії рідного краю);
 - вивчення архівних та бібліотечних фондів;
 - співпраця з періодичними виданнями;
 - підготовка літопису з історії рідного краю;
 - археологічні дослідження;
 - збирання фольклорного матеріалу;
 - вивчення усної народної творчості (легенди, перекази, пісні);
 - ознайомлення учнів з місцевими народними ремеслами та промислами;
 - залучення учнів до охорони пам'яток історії та культури, які знаходяться в населеному пункті, місцевості [4].

Сьогодні, краєзнавчі матеріали широко використовуються у шкільній навчальній практиці регіонів України та у системі позакласної та позашкільної роботи.

Дослідник Я. Треф'як пропонує два основних види занять: урок, присвячений вивченню історії краю, та урок з елементами краєзнавства, де місцевий матеріал подається у вигляді окремих питань, фактів, фрагментів. Їхній розгляд проводиться на будь-якому з його етапів [6]. Залежно від співвідношення основного і місцевого матеріалів, учитель може використати

такі елементи краєзнавства на уроках історії України: краєзнавчий вступ до уроку або одного з питань, що розглядаються на ньому; краєзнавча конкретизація основних проблем заняття; краєзнавче доповнення до опорного матеріалу; краєзнавчий матеріал як основа вивчення теми уроку або окремих його питань [6].

Уроки з історії рідного краю можна проводити і в класі, і в місцевому краєзнавчому музеї, якщо він є. У другому випадку багатство речових пам'яток, письмових джерел дозволить створити як найповніший образ про життя і боротьбу далеких предків, тим більше, що матеріал періоду, що вивчається, буде пов'язаний з попереднім і наступним періодами історії краю.

У процесі вивчення історії краю найбільш ґрунтовно розкриваються поняття історичної пам'яті, свідомості, мислення та досвіду, які необхідно формувати саме у підростаючого покоління.

Шкільне краєзнавство ставить завдання, що полягає у всебічному вивченні своєї місцевості та накопиченні краєзнавчих матеріалів. Вони будуть практично використовуватися у викладанні навчальних предметів та стануть початком майбутніх науково-дослідницьких учнівських проєктів.

Щоб дослідження мали свою послідовність та цілісність, необхідно теоретичні знання закріплювати практичними: походами або ж екскурсіями, які створюють систему вивчення історії рідного краю.

Шкільне краєзнавство спрямоване також на вивчення та охорону історичних пам'яток рідного краю. Вивчення на практиці негативних наслідків впливу людської діяльності, що сприяє не тільки бережливому ставленню учнів до історично-культурної спадщини, а й формуванню дійсного нового історичного мислення.

Завдяки історичному краєзнавству досліджуються, вивчаються, оцінюються та реєструються всі цінні історично-культурні пам'ятки та порушуються питання про їх державну охорону і збереження [1].

Таким чином, невід'ємною складовою роботи вчителя історії є історичне краєзнавство, спрямоване на відродження духовності, історичної пам'яті, формування в учнів любові до рідного краю, патріотизму, поваги до людини, усвідомлення національної належності до українського народу. Історичне краєзнавство допомагає зрозуміти учням загальні закономірності суспільного розвитку крізь призму історії рідного краю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методика историко-краеведческой работы в школе. Пособие для учителей. \ Под. ред. Борисова Н.С. – М.: «Просвещение», 1982. – 234 с.

2. Поясов С.А. Краеведение – источник интереса к истории / С. Поясов // Преподавание истории в школе. – 1974. – № 6. – С. 68-70.
3. Струманський В. Організація шкільного краєзнавства на засадах системності / В. Струманський // Рідна школа. – 1999. – № 11. – С. 110.
4. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю / В. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т. – К., 1976. – Т. 2. – С. 554.
5. Треф'як Я.І. Методика проведення уроків з історичного краєзнавства / Я. Треф'як // Історичне краєзнавство в системі історичної освіти: здобутки, проблеми, перспективи. – Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2002. – С. 92-99.
6. Шамшин А. Историко-краеведческая работа со школьниками / А. Шамшин // Преподавание истории в школе. – 1998. – № 5. – С. 180.
7. Шеремет М.О. Краєзнавчі матеріали на уроках історії України / М. Шеремет // Історія в школі. – 2001. – № 11-12. – С. 90.

REFERENCES

1. Methods of historical and regional studies at school. A handbook for teachers. \ Under. Ed. Borisova N.S. – Moscow: "Enlightenment", 1982. – 234 p.
2. Belts of S.A. Local history is the source of interest in history / S. Poyasov // Teaching history in school. – 1974. – No. 6. – P. 68-70.
3. Strumansky V. Organizatsiya shkilnogo krayiznavstva on the ambush systemic / V. Strumansky // Ridna shkola. – 1999. – No. 11. – P. 110.
4. Sukhomlinsky V. O. A hundred teachers / V. Sukhomlinsky // Vibr. create: In 5 tons – K., 1976. – T. 2. – P. 554.
5. Tref'yak Ya.I. Methods of conducting lessons of historical criticism / Ya. Tref'yak // Istorichne krayiznavstvo in sistemy istorichnoi osviti: zdobutki, problemy, prospektivy. – Kam'yanets-Podilsky: Abetka-Nova, 2002. – P. 92-99.
6. Shamshin A. Historical and local lore work with schoolchildren / A. Shamshin // Teaching history at school. – 1998. – № 5. – P. 180.
7. Sheremet M.O. Краєзнавчі матеріали на уроках історії України / М. Sheremet // Istoriya in the schools. – 2001. – № 11–12. – P. 90.

УДК 371.13:93/94]: 069.12

Снагощенко В.В.

кандидат педагогічних наук, доцент

Мазний А.В.

студент магістратури НН інституту

історії та філософії

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

СТВОРЕННЯ ВІЙСЬКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ МУЗЕЇВ У РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ У II-Й ПОЛОВИНІ XIX СТОЛІТТЯ

У статті розглядається становлення та розвиток військово-педагогічних музеїв у Російській імперії в другій половині XIX. Аналізуються особливості форм і методів їх діяльності в досліджуваній період. Особлива увага приділяється функціонуванню першого Педагогічного музею військово-навчальних закладів.

Ключові слова: військово-педагогічні музеї, педагогічний музей військово-навчальних закладів, музейна мережа, музейні досягнення.

Снагощенко В.В., Мазний А.В. Создание военно-педагогических музеев в Российской империи во II-й половине XIX века.

В статье рассматривается становление и развитие военно-педагогических музеев в Российской империи во второй половине XIX. Анализируются особенности форм и методов их деятельности в изучаемый период. Особенное внимание уделяется функционированию первого Педагогического музея военно-учебных заведений.

Ключевые слова: военно-педагогические музеи, педагогический музей военно-учебных заведений, музейная сеть, музейные достижения.

Snahoschenko V.V., Mazniy A.V. Creation of military-pedagogical museums is in the Russian empire in the second half of XIX of century

The article deals with the formation and development of military-pedagogical museums in the Russian Empire in the second half of the 19th century. The peculiarities of the forms and methods of their activity in the investigated period are analyzed. Particular attention is paid to the functioning of the first Pedagogical Museum of military-educational institutions.

Key words: military-pedagogical museums, pedagogical museum of military educational establishments, museum network, museum achievements.

Музей є важливим засобом навчально-виховної роботи, формування всебічно освіченої особистості, виховання патріотів українського народу. Перемога Революції гідності, прийняття пакету Законів щодо декомунізації суспільного життя сформували умови для відновлення історичної правди про Другу світову